

30 kérdés, 30 válasz a Natura 2000-ről I.

A puding próbája az evés, mondja a művelt angol. Átléptük az évtizedes fogyasztását a Natura 2000 „pudingnak”. Legtöbbször keserűnek találtuk, sőt néha ehetetlen gyümölcszsemekkel is telerakták, mégis le kellett nyelnünk. Aktív fogyasztóként (személyesen tulajdonok Natura 2000 hálózathoz sorolt erdőt) próbát teszek a Natura 2000 hálózat tapasztalatainak elemzésére. Időközi (2010-ben készült) elemzésemet az érdeklődő megtalálja a világhálón, A Natura 2000 az érintettek oldaláról címmel.

1. Mi is a Natura 2000 hálózat? (Európai Tanács 79/409 EKG, 97/49 EK, 92/43 EKG irányelvek)

Az Európai Unióhoz csatlakozó országok azon természeti területei, amelyek/amelyekben az unió szaktudósai által jegyzékbe felsorolt fajok élnek, vagy élőhelyek találhatóak. Három jegyzéket készítettek, az egyik madárfajokat tartalmaz, a másik jelentős természetmegőrzési élőhelyeket, a harmadik pedig különleges természetmegőrzési élőhelyeket. Magyarország ezeket a jegyzékeket egyedi sajátosságokkal bővítette, természetesen azok tulajdonosának/gazdájának megkérdezése és véleménye nélkül.

2. A Natura 2000 EU-s irányelveit eljuttatták-e az érintettekhez, elsősorban a jegyzékbe került természetű területek tulajdonosaihoz?

A Natura 2000 hálózat megismertetésére, népszerűsítésére úgynevezett workshopokat tartottak. Ezekre számos esetben olyan kívülállót hívtak meg, akik nem rendelkeztek a hálózathoz sorolható földterülettel. Személyesen vettem részt Budapesten ilyen rendezvényen és a hozzászólásom első kérdésére, hogy a mintegy 400 jelenlévő közül kinek van hálózatvárományos területe, rajtam kívül egyetlen hölgy jelentkezett. Arra a kérdésre, hogy miért nem adták ki az EU-s irányelveket magyarul, az irányelvek sok ezer oldalas terjedelmére hivatkoztak. Az irányelveknek a Natura 2000 azonban csak egy kis része (néhány tíz oldal), amit az érintetteknek meg kellett volna kapniuk. Ezt a workshopokra fordított EU-s pénz töredékéből finanszírozni lehetett volna. A valódi ok az volt, hogy az irányelvek tartalmazzák azokat a normákat (önkéntesség, személyes és önkormányzati szabadságjog, támogatási szabályok stb.), amit minden nemzetnek be kell tartani! Az említett workshopon ott volt az előadói asztalnál több szakmai vezető, akinek felhívtam szíves figyelmét,

hogy ne döntsenek az érintettek bevonása nélkül. Bölcsen bólogattak, majd végrehajtották az ellenkezőjét.

3. Kell-e a Natura 2000 kijelöléshez úgynevezett társadalmi támogatottság?

A jogszabálytervezet megalkotásakor a workshopokra, kiadványokra, szóróanyagokra sok pénzt és időt szántak, a „társadalom” informálása és meggyőzése érdekében. Majd az 1996. évi LIII. törvényhez hasonlóan a jogszabály legitimálásában a felsorolt meghívottak támogatására, mint „társadalmi” támogatásra hivatkoztak. A társadalom azonban nem tévesztendő össze néhány száz vagy ezer célirányosan meghívott polgártársunkkal. A társadalom ugyanis az adott időben az országhatáron belül élő emberek összessége. A legnagyobb halmaz, benne van mindenki! Ebből a népességből akkumulált vélemény megszerzése szinte lehetetlen. Legfeljebb a szavazóképes (közügyektől el nem tiltott) népesség véleményét lehet kikérni népszavazás kiírásával. A Natura 2000 elfogadtatására nem kell/kellett volna társadalmi támogatás. Az EU Natura 2000 irányelve nem támogatottsági kérdés a nemzet polgáraitól. Kijelölése kötelező! A propagandaforrásokat az érintett természeti területtel bíró tulajdonosok, gazdálkodók meggyőzésére kellett volna fordítani!

4. Magyarországnak mekkora területet kellett kijelölni a Natura 2000 hálózatba?

Az EU nem írhat elő és nem is írt elő területnagyságot! Természeti területeinket ismerve persze volt nagyságrendi elvárás, így nevetségesen kicsi (pl. 100 ezer hektár) területnagyságot nem fogadott volna el. A gazdák közötti népszerűsítésre, meggyőzésre, normatív támogatásra azért szánt jelentős forrást, hogy a számára egyetlen elfogadható demokratikus, önkéntes kijelölés a lehető legnagyobb mértékű legyen. E helyett itthon a legtöbb EU-s országot túl-

licitáló módon intézték a dolgot, az ország területének 20,9%-át, több mint az ötödét jegyzékbe vetették. A terület bővítése 2004 óta folyamatos, a módszereken mit sem változtattak. Ellenpéldaként megemlítem Finnországot, ahol hasonló nagyságú területet jelöltek ki, holott négyszer nagyobb ország nálunk, erdőterülete 67%, vagyis a kijelölési lehetőségük sokkal kedvezőbb.

5. Mi a helyzet az úgynevezett Natura 2000 „hungaricumokkal”?

A 20,9%-os Natura 2000 területarány az ország területéből tartalmazza azokat a „hungaricumokat”, amelyeket a kötelezőn felül javasolt az EU-nak. Az EU ezeket természetesen örömmel vette jegyzékbe. Arányunkkal sokkal nagyobb országokat és természeti területtel rendelkező tagokat is megelőztünk, holott sem az Alpok, sem a skandináv erdők nem a miénk! Igen aránytalan terhet vállaltak az érintettek megkérdezése nélkül. A „hungaricumma” vált fehér akácot, akácós erdőrészeket is kijelöltek, melyek időzített bombák a Natura 2000 hálózatban.

6. Kötelező-e a hálózat kijelölése?

Igen, kötelező, de lehet (vagy lehetett volna) derogációt, időhaladékat kérni. A magyarországi kijelöléskor még a régi uniós tagországok (15-ök) közül is volt kettő, amely nem készült el a kijelöléssel, arra derogációt kért és kapott. Nem volt tényszerű a kapkodással történt kijelölésre az a magyarázat, hogyha nem küldjük el a kijelölést (ideiglenes jegyzék), akkor támogatásokat vannak meg tőlünk. Ha kértünk volna, kaptunk volna haladékat, de nem éltek a kijelölést végrehajtottak ezzel a lehetőséggel.

7. Kinek kellett volna az EU-s jegyzék alapján a magyar jegyzéket elkészíteni?

A Natura 2000 hálózat jellegénél fogva teljes mértékben a természeti környezet védelmét szolgáló közügy. Az európai és nemzeti közügy uniós által

meghatározott célja, hogy a magángazdálkodó a gazdálkodása során a természeti területén található fajt, illetve élőhelyet a kijelölés kori állapotában meg, illetve fenntartsa, megőrizze. A természeti környezet védelme (a Natura 2000 is ide tartozik) fontos közügyként a helyi önkormányzat kompetenciája [1990. évi LXV. tv. 8.§ (1)]. A községhatáronekenti jegyzék elkészítése (megfelelő szakemberekkel együtt) az uniós jegyzék összehasonlításával együtt a helyi önkormányzat feladata lett volna. Az önkényes jegyzékállítás így a helyi önkormányzatok sérelmére történt (*lásd még a helyi önkormányzatok Európai Chartája*).

8. Kell-e értesíteni a tulajdonost – erdő esetében az erdőgazdálkodót –, hogy területét a Natura 2000 hálózat részének kijelölték?

Természetesen személyesen értesíteni kellett volna, hogy élni tudjon a szabad véleménynyilvánítási jogával [1949. évi XX.tv. 61.§ (1)]. A személyes értesítést nem pótolja a kifüggesztett írásos értesítés, hirdetményes meghívó, vagy közlönyben, elektronikus adathordozón megjelenő jegyzék. A szabad véleménynyilvánítás megvonása az egyik legsúlyosabb jogsérelem az állampolgár számára. Tulajdonképpen nem veszik emberszámba, nem létezőnek tekintik ez ügyben.

9. Meg kellett-e jeleníteni a Natura 2000 hálózatba kerülést a tulajdoni lapon?

A Natura 2000 a gazdálkodásban semmiféle korlátozást nem jelent, többletterhet nem ír elő, a többi területalapú támogatáshoz hasonlóan nem szükséges megjeleníteni a tulajdoni lapon. Jelenleg vegyes a kép, egyes tulajdoni lapokon feltüntették, másokon nem. A tulajdonos tudomása nélkül a tulajdoni lapjára történő bejegyzés igen súlyos jogsértés! Ezt két okból követték el. Azonos kategóriaként kezelték a védett területekkel, amelyeknél a védettség terhertöbbletet jelent a korlátozások révén, ezért a tulajdoni lapon való megjelenítése szükséges és fontos. *A Natura 2000 nem védett terület!* Másrészt, a kijelöléstől indulóan egyre több korlátozást terhelnek (a tulajdonos megkérdezése nélkül) az induló állapotra, és ezek a tulajdon értékét megváltoztatják. Emiatt a Natura 2000 hálózatba tartozó területek tulajdoni lapján a tehernek meg kellene jelenni. Természetesen a terheléssel együtt kompenzálás is járna, illetve ezzel dokumentálásra kerülne, hogy a magyar Natura 2000 hálózat nem az

EU normák szerint működik. Nem a besoroláskori gazdálkodást követeli meg, hanem a gazdálkodót kizáró diktátumok (a kijelölés utáni naturás jogszabályaink) a tulajdont elértéktelenítő korlátozásokat terhelnek folyamatosan a tulajdonosra, és gazdálkodásának megváltoztatására kényszerítik.

10. Melyek a Natura 2000 hálózatba tartozó területeken a jogtalan és indokolatlan korlátozások?

Röviden, minden olyan, a gazdálkodás megváltoztatására történő előírás, utasítás jogtalan és indokolatlan, amely az induló állapot (2004. június) módosítására kötelez. Csak abban az esetben jogos, ha a tulajdonos beleegyezésével és többletköltségeinek ellensúlyozásával jár. Erdő esetében fokozatosan a következő korlátozások léptek be. Holtfa visszahagyása a fakitermelés után, a vágásterületen és lábbon, fák, facsoportok visszahagyása a vágásterületen, a fakitermelés tilalma mikroélőhelyen, valamint a madarak fészkelő helyén, az erdőrészt elsődleges rendeltetésének megváltoztatása faanyagtermelésről Natura 2000 hálózatra stb. Mindezek a tulajdonos, illetve erdőgazdálkodó megkérdezése nélkül, sőt sok esetben ellenvéleményének kinyilvánítása mellett! A tulajdonosok többsége érthetően nem tudja mi a többletkorlátozás. Honnan lehet megtudni? A naturás erdőrésztetek üzemtervezett erdőrésztetek, meg kell hát nézni a 2004-ben érvényes üzemtervet, az erdő állapotát és az előírt gazdálkodást. Ha nincs meg a tulajdonosnak, ingyen betekinthez az illetékes erdészeti igazgatóságon. Ami a 2004-es állapoton és előíráson felüli, illetve más, az mind jogtalan korlátozás! Azon állítás ellenére, miszerint a Natura 2000 értékesebbé teszi az ingatlant, annak értékét az indokolatlan magyar korlátozások mindinkább csökkentik. Az elsődleges rendeltetés megváltoztatása pl. már teljesen elértékteleníti a Natura 2000 területet.

11. Rendeltetés-e a Natura 2000 hálózatba tartozás?

Az erdészszakmában használt fogalom az erdő rendeltetése. Annyit jelent, hogy az adott erdőrészt milyen célját szolgálja a tulajdonosának. Az erdő adhat fát, virágot, lombot, gombát, jó levegőt, friss forrásvizet stb. Ezek közül az adott erdőrésztellel szemben támasztott legfontosabb célt (legtöbbször faanyagnyerést) fő, azaz elsődleges rendeltetésnek hívjuk, míg a többi mellékcélt (gomba, gyógynövény, vadhús stb.) mellék-, azaz további rendeltetésnek ne-

vezzük. A hatályos erdőtörvényünkben (2009. évi XXXVII. törvény) a további rendeltetések (úgynevezett védelmi) sorába bekerült a Natura 2000 is. Az előző időben, véleményem szerint nagyon helyesen, az erdőtervi leíró lapon az szerepelt, hogy a „Natura 2000 hálózat része” az erdőrészt. A Natura 2000, amint a nevében rögzítik, egy faj, illetve élőhely védelmét szolgáló területhálózat, amelyhez tartozás a gazdálkodás semmilyen célját (rendeltetését) sem változtatja meg! Kiemelten a gazdálkodási cél, vagyis rendeltetés megtartása, megőrzése a fontos! A Natura 2000 hálózathoz tartozás nem rendeltetés, hanem minőség! Ha ez a minőség megváltozik, lehet, hogy a terület kikerül a hálózatból. A gazdálkodás célja (rendeltetése) tehát sem a hálózatba kerüléstől, sem az onnan kieséstől nem függ, az továbbra is pl. az állatok legeltetése, szénanyerés, faanyagnyerés stb. A Natura 2000 hálózathoz tartozás ezért erdőnél sem elsődleges, sem további rendeltetést nem jelent, hanem az erdő állapotára, minőségére utal az adott erdőtervi időszakban. Az erdőtervezéskor, ha állapota a tulajdonos (gazdálkodó) tevékenységétől függetlenül alkalmatlanná válik, akkor a hálózatból kikerül, ettől a gazdálkodó célja (céljai) nem változnak! Az állapot minősítési etalon, a Natura 2000 jegyzékbe soroláskori (2004. június) üzemtervi állapot!

12. Fellebbezhető-e a tulajdonos, hogy magánterületét a Natura 2000 jegyzékbe sorolták?

Jogorvoslati lehetőség nem biztosított! Csak észrevételt tehetett az, aki a jegyzékről szóló közlönyt megvásárolta, s tudomást szerzett róla. (Az ideiglenes jegyzék 14 030 forintba, a végleges jegyzék 20 349 forintba került.) Sokan még ma sem tudják, hogy területük a Natura 2000 hálózathoz tartozik, pl. a sok rendezetlen státuszú erdő tulajdonosai. Mit is jelent ez számukra? Ezekre a rendezetlen gazdálkodói státuszú erdőkre is „rápakolják” a korlátozásokat, holott az osztatlan közös tulajdon esetén legtöbbször nem a tulajdonos (sok apró hányaddal rendelkező tulajdonosok) a felelős a „rendezetlenségért”. A sok tízezer kijelölés során a kijelölést végzők szerint csak ötszáz kifogásoló észrevétel érkezett. Személyes történetem, hogy kifogásoltam, hogy a legelőnek jegyzékbe vett területem teljes fedettségű, 5-6 méteres cserjés, amelyre erdőtelepítési tervet nyújtottam be az erdészeti hatóságnál. Valamikor ugyan is a helyén értékes keményfás ligeterdő

állt, azt szeretném helyreállítani. Tervezet nem engedélyezték, a jegyzékből történő törlési kérésemet elutasították. Ma sincs tudomásom arról, hogy a jegyzékből gazdálkodói kérésre, észrevételre töröltek volna egyetlen egy területet is. Persze van bíróság, Alkotmánybíróság, meg Strasbourg! De erre sem ideje, sem pénze nincs a gazdálkodónak. Ha meg van, akkor arra a pár évre letiltják az összes gazdálkodását! Ilyenkor persze nem sürgős a gazdálkodás, mint a „rendezetlen” erdők esetében! Egyébként pedig biztatják, észrevételezzen, pereljen az igazáért, hisz úgysem történik semmi.

13. A Natura 2000 hálózatba tartozás örök, vagy a jegyzék változhat?

Az Európai Unió által elfogadott faj- és élőhelyjegyzék (a hungarikumokkal kiegészítve) időszakonként változik. Elvileg és a valóságban is kikerülhetnek

belőle fajok és élőhelyek (pl. kipusztul), illetve újak is kerülhetnek bele. A magyar jegyzék azonban csak bővül! Annak ellenére, hogy a felülvizsgálat során sok parcelláról (erdőrészletről) kiderült (pl. az akácokról), hogy nem szerepelnek az uniós jegyzékben. A jegyzék változása természetes és logikus lenne, hiszen a fajok és élőhelyek állandóan változnak, a gazdálkodótól függetlenül is (klímaváltozás hatására kiszárad a bükkös).

14. A jegyzékben szereplő fajjal vagy élőhellyel rendelkező gazdálkodónak kötelező csatlakoznia a parcellájával a hálózathoz?

Az Európai Tanács irányelve önkéntes csatlakozást fogalmaz meg. Azt kéri a tagországoztól, hogy népszerűsítéssel, a gazdák oktatásával, anyagi támogatásával kell elérni, hogy szabad akaratukból csatlakozzanak. Majd az

éves területalapú támogatás igénylésekor igényeljük a Natura 2000 támogatást is.

15. Jár-e a Natura 2000 hálózat-hoz tartozó parcella (erdőrészlet) után támogatás?

Igen, jár. Az Európai Tanács irányelve rendelkezik a támogatásról is. Azt is előírja, hogy ha az uniós keretben nincs rá forrás, akkor a nemzeti költségvetésből kell kifizetni a gazdákat. A magyar kormány az erdő esetében 2012 óta fizet támogatást (80% EU-s, 20% nemzeti pénz). Arra a mai napig senki nem válszolt, hogy hová lett a 2004–2012 közötti évek Natura 2000 pénze. A támogatás ugyanis az ún. ideiglenes jegyzék (2004 júniusában küldték ki Brüsszelbe) elfogadásától jár, abból nem töröltek a végleges jegyzék kiadásakor.

Bodor László
okl. erdőmérnök

Kaput nyitunk a magánerdőkre Somogyszobon!

Mint arról előző lapszámunkban beszámoltunk, a MEGOSZ a Földművelésügyi Minisztérium támogatásával országos rendezvénysorozatot szervez *Zöld erdőben jártam – Környezeti nevelés a magyar magánerdőben* címmel.

Az események központi rendezvényére, a Magánerdősök Országos Találkozására **2016. október 1-jén,**

Somogyszobon kerül sor, ahol a Mocz és Társa Magánerdészeti Kft. lesz a házigazda.

A nagyszabású rendezvényen párhuzamosan szervezünk és kínálunk programot a felnőtteknek és a gyerekeknek. Felnőtt résztvevőink számára szakmai konferenciát tartunk *A magánerdők szerepe a környezeti nevelésben* címmel, de tájékoztatást adunk a Vidékfejlesztési Program erdészeti jogcímeiről is.

A terepi program keretében megismerkedhetünk a térség erdőfelújítás gyakorlatával, a magánerdős közjóléti létesítményekkel és erdészeti gépbemutatókat láthatunk.

A kicsik ezalatt a Somogyszobi Erdei Iskola szervezésében változatos foglalkozásokon vehetnek részt, amiből csak néhány téma íze-lítőül: *Baglyok, akik velünk élnek, Vadcsapáson, Horgász leszek, Erdei tájékozódás, kézműves foglalkozások, vetélkedők.*

Az egész napos rendezvény közös vacsorával zárul, amelynek során kulturprogram keretében átadjuk a vetélkedők díjait.

A Magánerdősök Országos Találkozására a MEGOSZ honlapján (www.megosz.org) található részletes meghívóhoz tartozó regisztrációs lap kitöltésével lehet jelentkezni.

Szeretettel hívunk és várunk minden magánerdős és nem magánerdős érdeklődőt is családjával együtt!

a MEGOSZ Vezetősége

